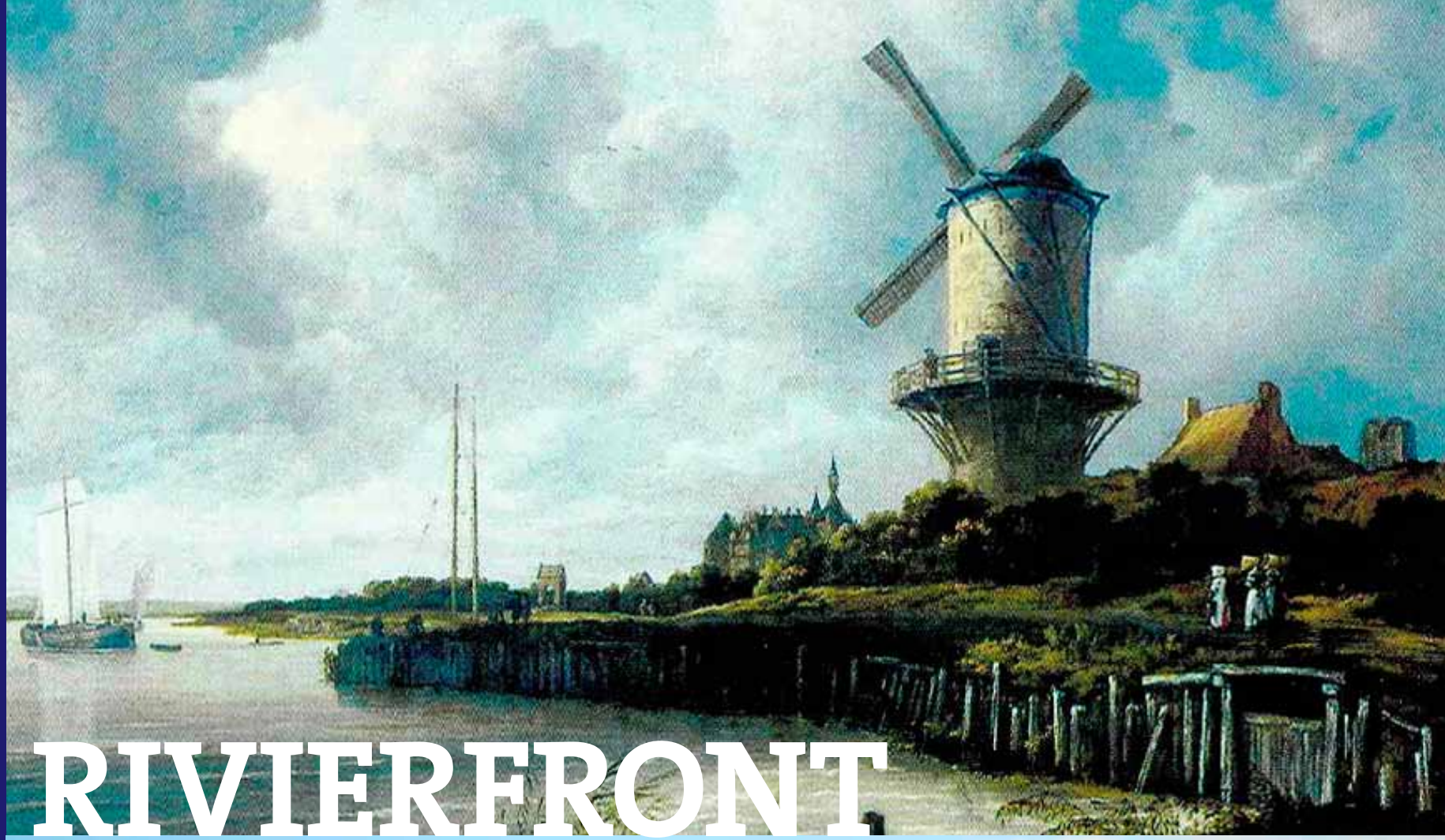
HET RIVIERFRONT

Wijk bij Duurstede

Inhoud

Voorwoord		1
Inleiding		3
Visie		5
Toegankelijke riviernatuur in alle Wijkse uiterwaarden		6
Een levendige rivier als drager van de recreatie		9
De haven als knooppunt tussen stad en rivier		10
Riviergericht bouwen langs de rivier		13
Structuurbeeld		14
Deelgebieden		16
I	Schalkwijker Buitenwaard/Moerbergsewaard	19
II	Bosscherwaarden	21
III	Wijkse Rivierfront	23
IV	Lunenburgerwaard en Sandenburgerwaard	29
V	Waarden van Gravenbol	31
VI	Haalbaarheid, enkele overwegingen	33
Tot besluit		34
Bijlage 1		36
Colofon		37

Vastgesteld door de gemeenteraad op 22 april 2008

Gewijzigd door de gemeenteraad op 13 december 2011

782_Boekje Waterfront_vastgesteld april2008.indd

WYCK BY
DUERSTEDE

Voorwoord

Het Waterfront van Wijk bij Duurstede verkrijgt de komende jaren een kwaliteitsslag met de aanleg van de Stadshaven. Dit project vormt het begin van een veelomvattende verbetering van de rivieroevers en de uiterwaarden. De gemeente Wijk bij Duurstede ziet hier een kansrijk gebied voor de ontwikkeling van de toeristische en recreatieve sector in combinatie met natuurontwikkeling.
Wijk bij Duurstede is een stad op een knooppunt van waterwegen: de Kromme Rijn, de Nederrijn / Lek en het Amsterdam-Rijnkanaal. Om de relatie tussen de stad en het water te verbeteren is de Visie Rivierfront opgesteld. Door te investeren in het waterfront en de uiterwaarden wordt de stad nog aantrekkelijker als plek om te wonen, te winkelen en te werken. Recreatie en toerisme kunnen er een flinke impuls door verkrijgen.

Met deze Visie Rivierfront worden de contouren van het ruimtelijke beleid uiteen gezet. Er zullen daarna meer concrete plannen worden gemaakt waar de ontwikkeling van elke plek wordt uitgewerkt. Voortdurend zal hierbij aandacht bestaan voor de ongekende mogelijkheden van dit prachtige gebied enerzijds en de toenemende natuurwaarden anderzijds.
Wijk bij Duurstede heeft daarbij de intentie om samen met de buurgemeenten de visie op het rivierengebied en de uiterwaarden regionaal op te pakken. Tenslotte is de rivier van ons allemaal.

Werkatelier

Inleiding

Visie Rivierfront Wijk bij Duurstede

Wijk bij Duurstede is een stad aan twee rivieren. De stad dankt haar ontstaan aan de Rijn en de Lek en heeft daar eeuwenlang een intensieve relatie mee onderhouden. Het waterfront van Wijk bij Duurstede is veelzijdig, rijk aan natuur, activiteiten, mooie plekjes om te vertoeven, om te varen, te struinen. Niettemin zijn de mogelijkheden die het waterfront biedt voor recreatie en toerisme onvoldoende benut. Daarbij zijn ook de mogelijkheden voor natuurontwikkelingen groot en speelt er een aantal waterstaatkundige vraagstukken.

Dit alles heeft bij de gemeente Wijk bij Duurstede geleid tot een sterke behoefte aan een samenhangende visie op het waterfront, met als achtergrond de ambitie om de verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie te stimuleren met natuur, cultuur en water als sterke punten. Doel is om de stad en omgeving aantrekkelijker te maken en tegelijkertijd meer werkgelegenheid te creëren. Daarbij kunnen conflicten ontstaan tussen onder meer recreatie, natuur en/of wonen. Er is behoefte aan een omvattende visie, om te kunnen bepalen welke ontwikkelingen op welke plek wenselijk of mogelijk zijn.
De provincie vraagt ook om een dergelijke visie, met als directe aanleiding de aanvraag voor uitbreiding van jachthaven De Lunenburg.
Het is de bedoeling dat er een evenwicht wordt gevonden tussen de ambities op toeristisch-recreatief gebied enerzijds en de noodzaak tot bescherming van natuurwaarden anderzijds.

Status van de visie

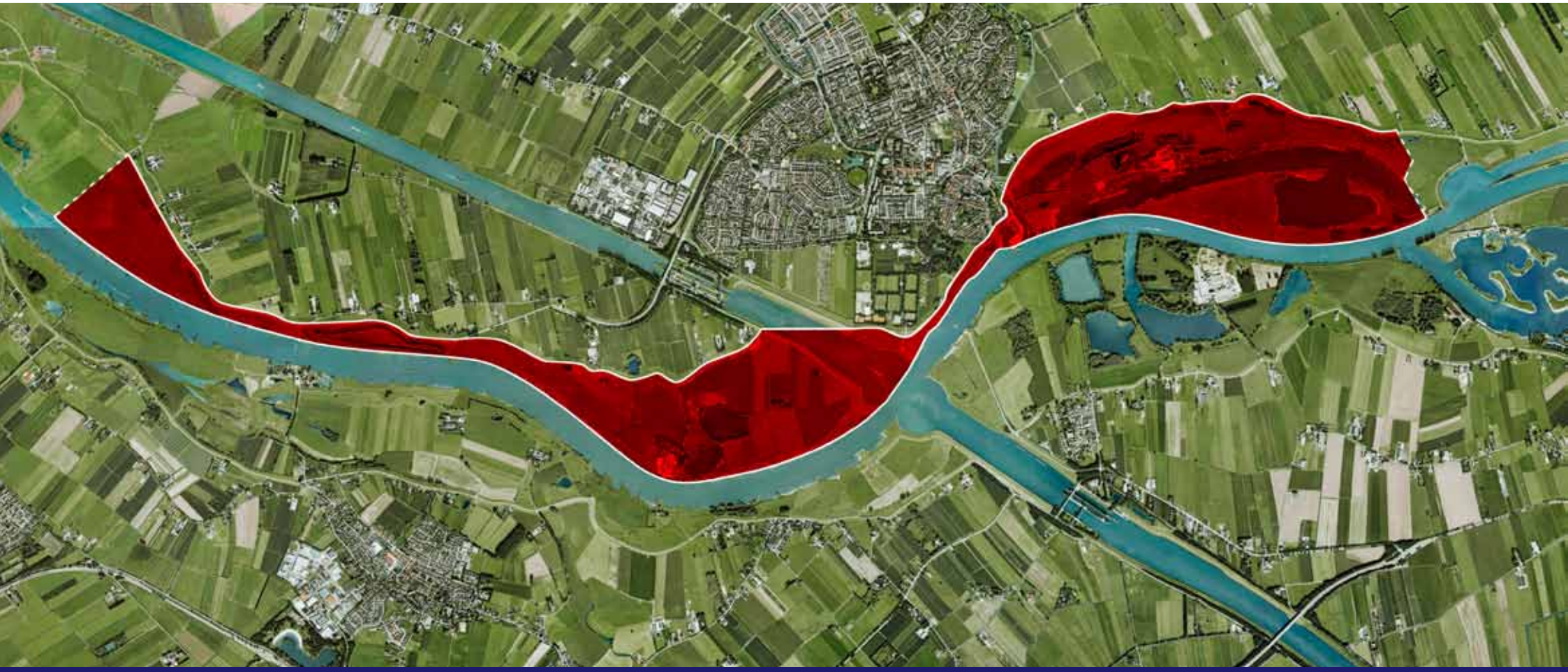
Het doel is te komen tot een samenhangende visie op het rivierfront van Wijk bij Duurstede, zoals geformuleerd in de programmabegroting 2007-2010. De visie op het rivierfront zal op verschillende manieren worden opgenomen in het gemeentelijke beleid: de hoofdlijnen uit de visie zullen deel uitmaken van de Structuurvisie Wijk bij Duurstede 2020, zullen dienen als toetsingskader voor initiatieven en de basis vormen voor planologische, landschappelijke of stedenbouwkundige ingrepen.

Proces

Het doel was niet alleen om een samenhangende visie te ontwikkelen, maar ook een realistische visie die ondersteund wordt door de vele betrokken partijen in dit grote gebied. Om dit te bereiken is in drie workshops toegewerkt naar deze visie. In de workshops was een groot aantal deelnemers aanwezig van verschillende disciplines en organisaties uiteenlopend van recreatie, natuurbeheer tot ecologie en waterbeheer (zie bijlage I).
De eerste workshop stond in het teken van inventarisatie van alle lopende activiteiten en visies op dit gebied. In de tweede workshop is op basis van een modellenstudie de inhoudelijke discussie gestart voor het deelgebied Lunenburgerwaard. In de derde, afsluitende workshop, is een conceptversie van deze visie gepresenteerd en bediscussieerd.
De actieve inzet van alle partijen was een waardevolle bijdrage aan dit document.

Leeswijzer

De Visie Rivierfront is opgebouwd uit een visiedeel en een uitwerking naar deelgebieden. Het visiedeel verwoordt de ambitie van Wijk bij Duurstede door middel van een viertal richtinggevende statements. In de uitwerking worden de concrete consequenties van de visie uitgewerkt voor een vijftal deelgebieden. In een slotparagraaf wordt kort stilgestaan bij de haalbaarheid van de visie vanuit het oogpunt van de natuurwetgeving (EHS, Natura 2000), rivierbeheer (ruimte voor de rivier), recreatie (marktpotentie), infrastructuur en ontwikkelkracht (spelers, budgetten).

Plangebied

1 Visie

Dynamiek hoort onlosmakelijk bij de rivier. De natuurprojecten langs de Nederrijn en Lek laten zien dat binnen de kortste keren de soortenrijkdom toeneemt wanneer de rivier meer speelruimte krijgt. Van Rhenen tot Schoonhoven behoren de uiterwaarden tot de Ecologische Hoofdstructuur. Het realiseren van deze EHS met aandacht voor de aspecten cultuurhistorie, recreatie en ruimtelijke kwaliteit zijn de inzet van deze visie.

De visie geeft invulling aan de wens om een totaalbeeld te genereren voor het hele rivierfront van Wijk bij Duurstede. Het doel is dat de visie als kapstok gaat fungeren voor de toekomstige invulling van de uiterwaarden van Wijk bij Duurstede. Er zal dus sprake moeten zijn van een beeld dat houvast biedt maar daarnaast ook een ruime mate van flexibiliteit heeft om daarmee toekomstbestendig te kunnen zijn. De vraag naar een toetsingskader voor initiatieven is het derde aspect voor deze visie.

Basis voor de visie zijn vier statements:
- Toegankelijke riviernatuur in alle Wijkse uiterwaarden.
- Een levendige rivier als drager van de recreatie.
- De haven als knooppunt tussen stad en rivier.
- Riviergericht bouwen langs de rivier.

Deze statements beschrijven de doelstelling van de gemeente voor alle uiterwaarden. Met deze statements kan de transformatie vorm krijgen en kan voor initiatieven bekeken worden of ze binnen deze doelstellingen passen.

De statements zijn verbeeld in een kaartbeeld. Omdat niet alle uiterwaarden gelijk zijn is dit kaartbeeld verder toegelicht in vijf deelgebieden. In deze deelgebieden wordt nader ingegaan op de verschillende uiterwaarden en de verschillende ambities per uiterwaard.

Tot slot gaat de visie in op de haalbaarheid van de geschetste ambitie. Voor de aspecten, natuur, rivierbeheer, recreatiemarkt, infrastructuur en ontwikkelkracht zal een nadere verkenning en/of toetsing uitgevoerd moeten worden om meer zekerheid te verkrijgen over de haalbaarheid en consequenties van deze visie.

Toegankelijke riviernatuur in alle Wijkse uiterwaarden

Uitwerking

Deze transformatie is van belang voor:

- De natuur: de Wijkse uiterwaarden zijn onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. De inrichting van de EHS moet in 2018 zijn afgerond.
- De mens: de Wijkse uiterwaarden worden (deels) toegankelijk voor natuurgerichte recreatie. De rivier en de oevers worden bereikbaar.
- Het beheer: voor elke uiterwaard wordt één partij verantwoordelijk en aanspreekbaar voor het beheer. Daarmee kunnen eenduidige afspraken worden gemaakt over aspecten als toegankelijkheid, medegebruik, beeldkwaliteit, realiseren natuurdoelstellingen en handhaven doorstroomcapaciteit.

Bij de invulling van de natuurontwikkeling moeten de unieke ecologische potenties van de Wijkse uiterwaarden maximaal worden benut.

- In alle stromingsluwe uiterwaarden moet de rivierkundige ruimte om rivierbossen te ontwikkelen maximaal worden ingezet. In deze half-open doorstroombare ooibossen kunnen zich landschappelijke zeer fraaie forse eiken, essen, iepen en populieren ontwikkelen met een uitzonderlijk grote natuurwaarde.
- De lage delen van de Wijkse uiterwaarden zijn, door de gestuwde rivier, bijzonder geschikt voor de ontwikkeling van permanent natte natuur (natte graslanden, rietmoeras, ondiepe strangen). De Lunenburgerwaard kan wellicht worden ontwikkeld tot een “zuiveringsmoeras”, van waaruit “schoon” water kan worden ingelaten in de Kromme Rijn.

Overwegingen

De keuze voor nieuwe natuur in de Wijkse uiterwaarden bevestigt de inmiddels al 10 jaar oude ontwikkelingsvisie voor de uiterwaarden van de Lek van de provincie Utrecht (GS, 13 mei 1997) en de daarop gebaseerde latere Natuurgebiedsplannen van de provincie.
Deze plannen zijn tot op heden helaas nog maar voor een beperkt deel verwezenlijkt. Wél zijn inmiddels delen van de uiterwaarden aangekocht door de Dienst Landelijk Gebied. De inrichting en een natuurlijk beheer door de Stichting Het Utrechts Landschap en Staatsbosbeheer laten evenwel nog op zich wachten.
De langzame realisatie is onder meer te wijten aan een afwachtende houding van betrokken partijen, de hoge verwervingskosten én door het relatief grote aandeel aan diffuus verontreinigde gronden. In een groot deel van uiterwaarden rondom Wijk bij Duurstede is in het verleden klei gewonnen. In de tweede helft van de vorige eeuw zijn veel van die kleiputten opgevuld met baggerspecie uit de kruising met het Amsterdam-Rijnkanaal. Het opnieuw inrichten van deze gronden, die nu als licht tot ernstig verontreinigd worden geclassificeerd, brengen hoge kosten met zich mee.

Statement 1

Wijk bij Duurstede kiest voor natuurontwikkeling in al haar uiterwaarden. De uiterwaarden moeten uiterlijk in 2018 beheerd worden door een professionele natuurbeheerder. De daartoe noodzakelijke herinrichting moet voortvarend en bijtijds worden uitgevoerd.

Statement 2

Wijk bij Duurstede wil de Nederrijn/ Lek ontwikkelen tot een levendige rivier, een rivier waar mensen graag zijn. Om de rivier weer een aantrekkelijke rivier te laten zijn, waar wat te beleven valt, moeten zowel de rivieroevers als de oude rivierarm een meer natuurlijke inrichting krijgen. Niet alleen aan de zijde van Wijk bij Duurstede, maar (zo mogelijk) ook aan de Rijswijkse zijde van de rivier.

Uitwerking

Door harde oeververdedigingen en hoge kades te verwijderen (waar dat mogelijk is) ontstaat weer een natuurlijke omgeving om in te recreëren en te ontspannen. Verspreid door het gebied moeten rivieroevers, zandstranden en zandplaten via het water of het land bereikbaar worden om te zonnen, zwemmen, wandelen, verpozen, ontspannen, schilderen en zo meer. Hiervoor moeten wellicht delen van de uiterwaarden langs de rivier worden verlaagd en onnatuurlijk diepe delen (Gravenbol) worden opgevuld.

Het recreatief aanbod op en langs de Nederrijn en Lek moet geënt zijn op het natuurlijke rivierlandschap. Het accent komt dan te liggen op activiteiten als roeien, varen, zwemmen, zonnen, struinen, vissen, expressie, wandelen, fietsen. In het rivierlandschap verspreid kunnen mogelijkheden gegeven worden voor bijpassende voorzieningen als zandstrandjes, botenverhuur, begeleide wandeltochten, aanlegsteigers, overnachtingsplaatsen, bed&breakfast, natuurcamping, vissteigers, vaartochten, vogelkijkhutten, struinpaden of wellicht een rivierhotel ('riverlodge'). Riviergebonden extensieve recreatie is langs de rivier feitelijk overal toegestaan, tenzij dat om particuliere of ecologische redenen niet kan.

Overwegingen

De inrichting van de huidige rivier is het resultaat van een hele serie historische ingrepen waar in de rivier stapsgewijs is genormaliseerd, gekanaliseerd en vastgelegd. De bedding is enkele malen verlegd, het Amsterdam-Rijnkanaal is aangelegd en de rivier is gestuwd. Het rivierlandschap heeft daardoor veel aan kwaliteiten ingeboet.

De opgave is om de recreatieve aantrekkingskracht en ecologische kwaliteit van de Nederrijn en Lek ter hoogte van Wijk bij Duurstede weer te vergroten, op een manier die aansluit bij het karakter en dynamiek van de huidige, gestuwde rivier. Het nieuwe rivierlandschap moet weer door de rivier zelf onderhouden kunnen worden. De inrichting moet dan ook aansluiten op wat de huidige gestuwde rivier nog vermag. Daar waar een actieve vorming van zandplaten, oeverwallen of steilwanden nog mogelijk is moet daarvoor ruimte worden gegeven. Zo zal de oude rijnarm weer vaker moeten kunnen meestromen.

De keuze voor extensieve riviergerichte recreatie betekent ook dat er géén ruimte is voor de meer dynamische en snelle watersport, intensieve landrecreatie (outdoorcentra, golf) en grootschalige verblijfsrecreatie (bungalowterreinen, luxe campings).

Een levendige rivier als drager van de recreatie

De haven als knooppunt tussen stad en rivier

Uitwerking

In de haven concentreren zich de recreatieve voorzieningen als verhuur van boten, aanlegplaats aan de rivier, overnachtingsplaatsen voor campers en passerende watersporters. In de haven is altijd wat te beleven, in de haven kom je altijd weer uit. Tussen de jachthavens aan de Aalswaard en de haven is een directe verbinding over het Inundatiekanaal nodig.
De opstapplaats voor roeiboten, de haven(uitbreiding) en de toegang tot de stranden is direct vanuit de stad te bereiken. Voorzieningen zoals parkeren, horeca e.d. zullen op zorgvuldige wijze worden ingepast. Vanuit de haven is het natuurontwikkelingsgebied in de Lunenburgerwaard te bereiken.

De jachthavens liggen op loopafstand van de haven en de stad. Tussen de Stadshaven en de voormalige steenfabriek de Lunenburgerwaard ligt buitenkaads de ruimte voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen. Een uitbreiding van de haven in de bekade uiterwaarden is ongewenst.

Voorgesteld wordt om de Stadshaven en de oude Rijnarm met elkaar te verbinden, zodat er een duidelijke ruimtelijke relatie ontstaat.

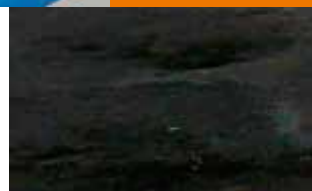
Overwegingen

De inrichting van de haven, jachthaven en voorzieningen moet aangepast worden aan een optimale doorstroming bij hogere afvoeren. Uitgangspunt moet zijn dat alle buitenkaadse delen 'stroomvoerend' ingericht worden. Dat betekent: lage overstroombare kades en wallen, drijvende steigers en voorzieningen, een stroomparallelle inrichting, geen dwarskades etc.

Dit uitgangspunt leidt ook tot de conclusie dat het dagrecreatieterrein Gravenbol in de huidige situatie niet optimaal ontsloten is. Het terrein is vanuit Wijk bij Duurstede lastig te bereiken en bezoekers worden niet als vanzelf naar de haven toegeleid. De ultieme consequentie is dat het terrein óf opgeheven kan worden óf via de rivieroever vanaf de Stadshaven bereikbaar gemaakt moet worden.

Statement 3

Wijk bij Duurstede wil een levendig stadsfront ontwikkelen. Via de Stadshaven zal het toekomstige rivierenlandschap en de voorzieningen ontsloten moeten worden. Hier komen de mensen vanaf de rivier, vanuit de uiterwaarden en vanuit de stad bij elkaar. De huidige plannen voor de Stadshaven zijn de eerste stap in dit proces.

Statement 4

Áls er al gebouwd wordt langs de rivier, dan moet dat riviergericht gebeuren, want alleen dán kan eventuele bebouwing bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van Wijk bij Duurstede.

Riviergericht bouwen langs de rivier.

Uitwerking

In de uiterwaarden moet ruimte blijven voor woningen op de voormalige steenfabrieksterreinen en woonboten. Verbouw, herbouw of vervangende nieuwbouw moet riviergericht gebeuren. Ook eventuele bebouwing op of achter de rivierdijk moet riviergericht worden uitgevoerd.

Nota Bene: Dit statement stelt niet dát Wijk bij Duurstede wil bouwen aan de rivier, maar wel dat áls er gebouwd of verbouwd wordt dan moet dat riviergericht gebeuren.

De keuze voor riviergericht bouwen betekent zowel hoogwaardig ontwerpen, optimaal inpassen, natuurlijke aanplanten áls hoogwaterbewust bouwen.

- Riviergericht ontwerpen betekent dat nieuwe bebouwing qua ligging op de rivier gericht moeten worden (gezicht naar de rivier) en moet inspelen op het reflecterende licht van de rivier.
- Riviergericht inpassen betekent dat de bouwstijl moet inspelen op kwaliteit van de omgeving, de bouwstijlen van het rivierenlandschap én dat het zicht op de bebouwing géén afbreuk mag doen aan het natuurlijke karakter van het rivierenlandschap.
- Riviergericht inplanten betekent dat de groenvoorzieningen en beplanting moeten aansluiten bij de natuurlijke potentie van het rivierengebied. Er moet gebruik gemaakt worden van de natuurlijke groeikracht en soorten van het rivierengebied (parkbos, ooibos, boomgaarden). Gebiedsvreemde beplanting en erfafscheidingen moeten worden vermeden.
- Hoogwaterbewust bouwen betekent dat de woningen hoog, drijfbaar, waterbestendig én kwelbestendig gebouwd moeten worden. Buitendijkse woningen (en bijbehorende tuinen en bijgebouwen) moeten géén stroombelemmering veroorzaken.

Voor woonboten geldt dat Wijk alleen ruimte wil behouden voor typische riviergebonden woonschepen, aangepast aan stroming, voorbereid op hoge waterstanden, passend in het landschap en voorzien van robuuste hoogwaterbestendige nutsvoorzieningen. De woonboten moeten stromingsparallel worden neergelegd en robuust verankerd. Bereikbaarheid en veiligheid bij hoogwater is een aandachtspunt.

Overwegingen

Omdat woningen, en in mindere mate woonboten, omgeven zijn door private tuinen, heeft de ligging van de woningen een sterke invloed op de toegankelijkheid van de omgeving. Daar kan gebruik van worden gemaakt doordat de woningen en hun tuinen kunnen functioneren als buffer naar kwetsbare natuurgebieden.
Zo zijn grote delen van de Lunenburgerwaard en de Bosscherwaard nu reeds minder bereikbaar door de woningen op de beide steenfabrieksterreinen.
Op andere locaties, zoals met name dicht bij de Stadshaven, zijn private domeinen daarentegen juist niet gewenst. Hier dient een barrièrewerking door private eigendommen juist voorkomen te worden.

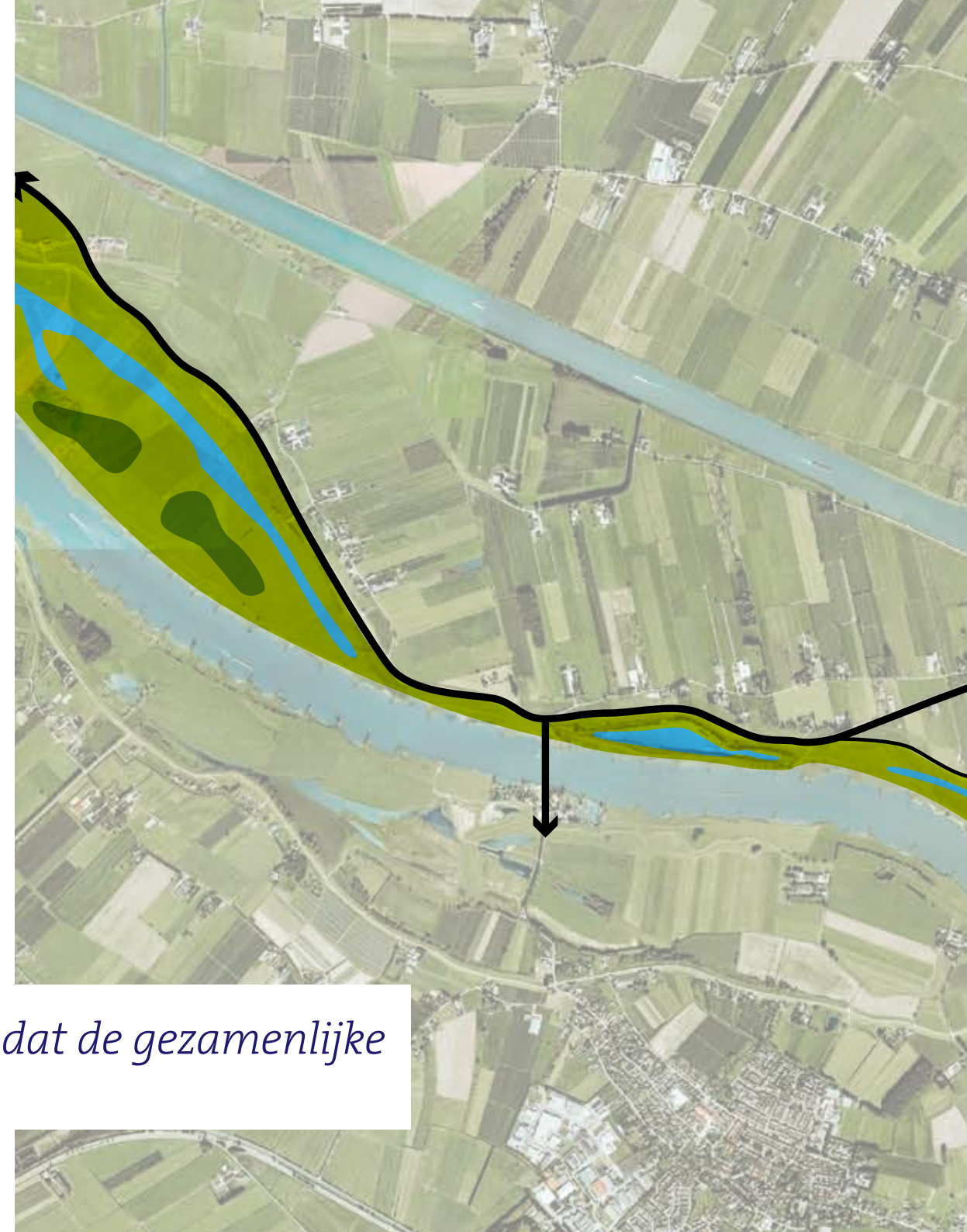
De ligging, vormgeving en ontsluiting van de buitendijkse woningen en woonboten én van woningen langs de dijken moet zodanig worden gekozen dat deze woningen zelf tot zo min mogelijk uitstraling (licht, geluid, verstoring) leiden op het achterliggende natuurterrein.

Structuurbeeld

De vier statements vormen het plan van aanpak voor alle uiterwaarden van Wijk bij Duurstede. Op basis hiervan wordt de inrichting bepaald en eventuele initiatieven beoordeeld. Uiteraard zijn niet alle statements van toepassing op elke uiterwaard. Zo zal in de Schalkwijker Buitenwaard enkel het eerste statement van toepassing zijn terwijl in de Lunenburgerwaard wel alle statements een rol spelen. Toch vormen alle uiterwaarden gezamenlijk het totale rivierfront en zal er een onderlinge samenhang en/of relatie moeten ontstaan.

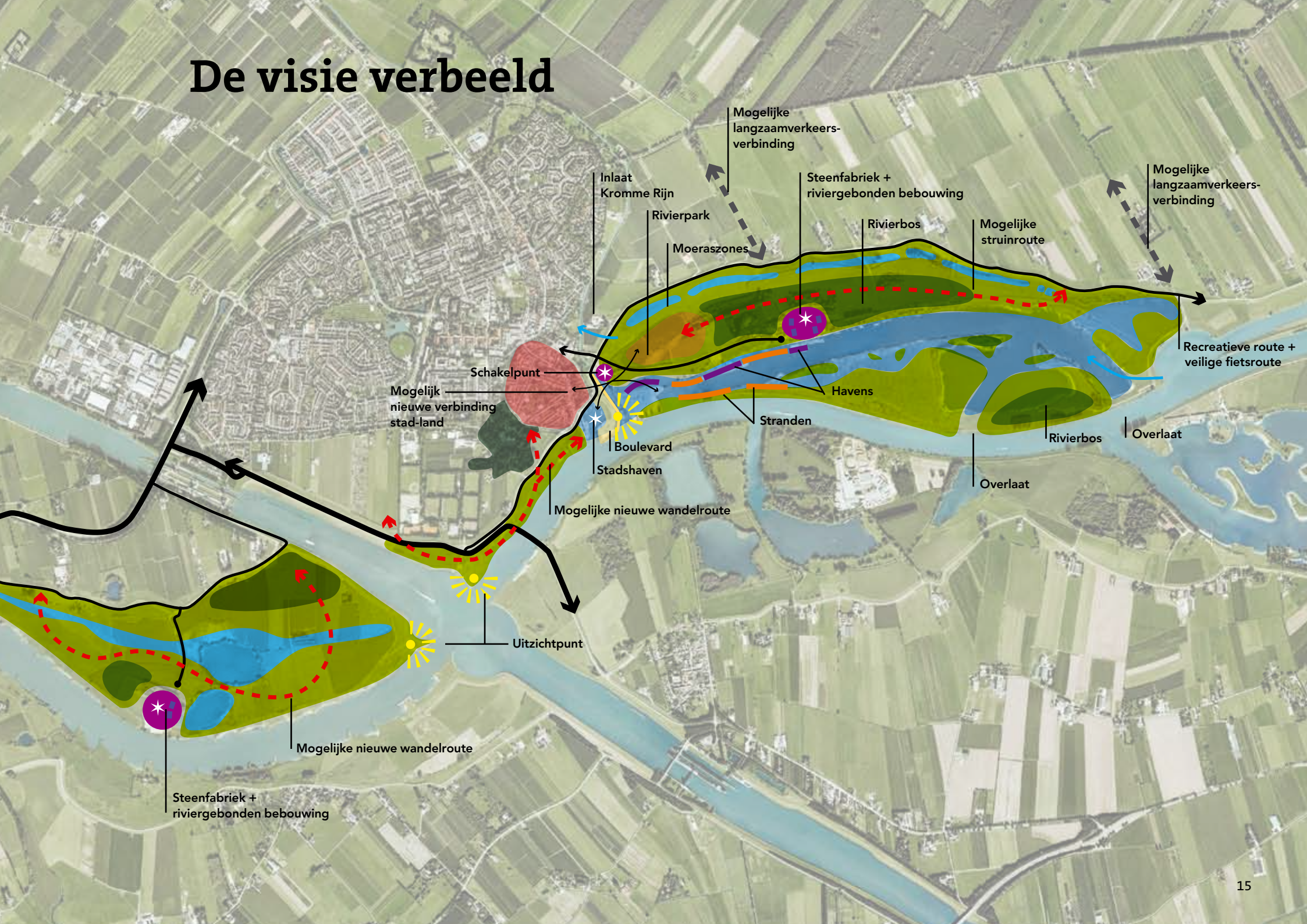
De structuurkaart is het totaalbeeld dat de gezamenlijke ingrepen in één keer laat zien en het belang van de onderlinge relaties aantoont. Dit beeld is slechts een schema en dient niet gezien te worden als concreet inrichtingsplan. Gewenste ontwikkelingen worden duidelijk, evenals mogelijke wandelroutes, zichtpunten en bijzondere accenten (stadshaven, steenfabrieken, e.d.).

Deze kaart kan als basis dienen voor verdere uitwerking op onderdelen en het inzetten van trajecten voor natuurontwikkeling en elementen zoals wandelroutes. Hoewel deze basiskaart hopelijk zal leiden tot tal van goede initiatieven en deeluitwerkingen moet uiteindelijk een beeld ontstaan waarin géén grenzen zichtbaar zijn maar wat als één doorlopend rivierfront ervaarbaar wordt. Nieuwe natuurbeleving, routes en recreatieve mogelijkheden worden ingezet met als doel het versterken van de stad met het rivierenlandschap.

De structuurkaart is het totaalbeeld dat de gezamenlijke ingrepen in één keer laat zien.

De visie verbeeld

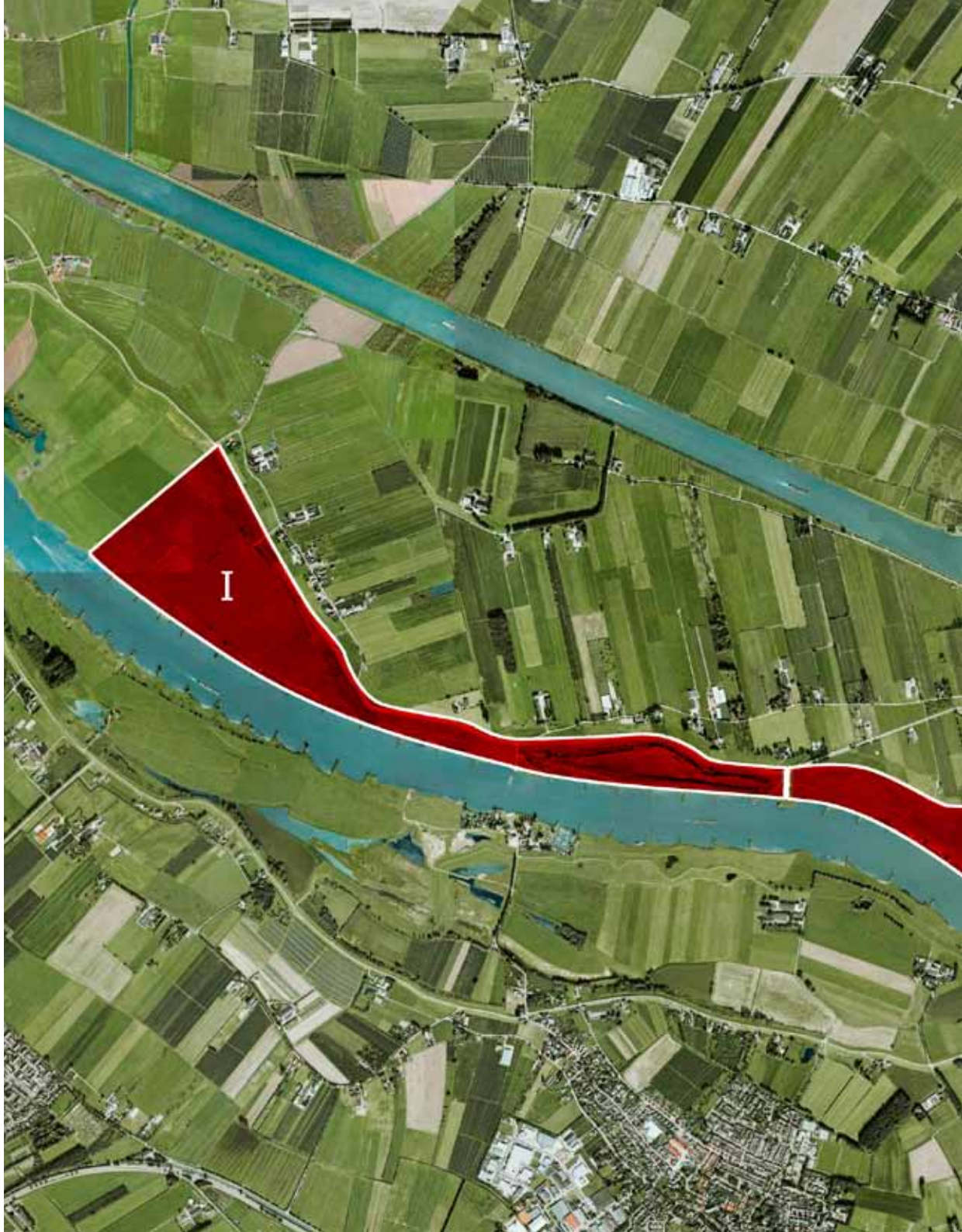

Deelgebieden
De rivier, natuur, cultuurhistorie en recreatie vormen de basis van deze visie. De balans tussen deze aspecten ligt verschillend voor vijf deelgebieden:

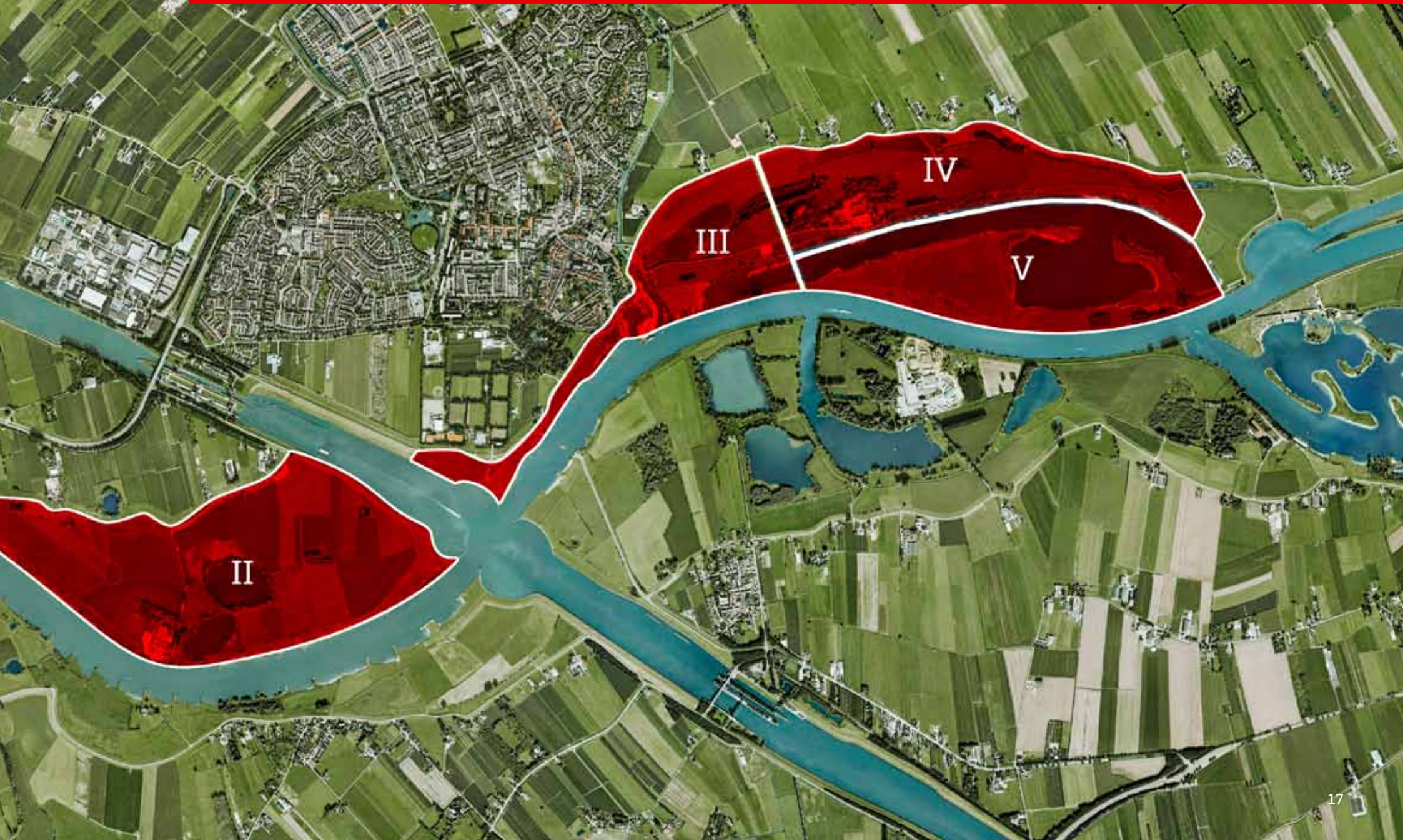
- **Schalkwijker Buitenwaard / Moersbergse Waard**
- **Bosscherwaarden**
- **Rivierfront Wijk**
- **Lunenburgerwaard**
- **Waarden van Gravenbol**

Op dit moment wordt de ruimtelijke kwaliteit van de Wijkse uiterwaarden gedomineerd door agrarisch gebruik en het fraaie stedelijke rivierfront van Wijk bij Duurstede. De verspreid liggende jachthavens, recreatievoorzieningen, lokale natuurontwikkeling, woonboten én de bedrijvigheid op de voormalige steenfabrieken Bosscherwaard en Lunenburgerwaard en in de Stadshaven hebben geleid tot een rommelig en onsamenhangend geheel.

Voor elk deelgebied zijn ontwikkelingen gaande om dit huidige gebruik om te vormen, of in te zetten in een nieuwe inrichting. Deels zijn hier lopende initiatieven voor zoals bij de Bosscherwaard en de Sandenburgerwaard. Voor de andere delen is een nieuwe visie ontwikkeld. De initiatieven en visies en bijbehorende aspecten, en de balans hiertussen, wordt hier per deelgebied toegelicht.

Deelgebieden

Nieuwe riviernatuur

I Schalkwijker Buitenwaard/ Moerbergsewaard

De Schalkwijker Buitenwaard is de verst gelegen uiterwaard van Wijk bij Duurstede. De uiterwaard bestaat anno 2007 uit een open cultuurlandschap. De ambitie is om deze uiterwaard de komende jaren om te vormen tot een toegankelijk natuurontwikkelingsgebied.
Het idee is om in de dijkzone een ondiepe, moerasrijke strang uit te graven en op de hogere delen aan een te schakelen tot één aaneengesloten natuurlijk begrazingsgebied. De kades rond de uiterwaard worden verwijderd zodra dat mogelijk wordt. Van belang is om het open karakter van deze uiterwaard te behouden. De hogere delen van deze uiterwaard mogen niet vergraven worden vanwege het voorkomen van waardevolle stroomdalgraslanden op een (voormalig) rivierduincomplex.

De Moerbergsewaard is een smalle uiterwaard tussen de Bosscherwaarden en de veerstoep naar Beusichem. Deze uiterwaard is een tiental jaren geleden al ingericht als natuurgebied en wordt sindsdien door Staatsbosbeheer beheerd.
Deze situatie wordt min of meer gehandhaafd, waarbij aangetekend moet worden dat zowel de beeldkwaliteit als de doorstroombaarheid van deze uiterwaard zal verbeteren door de bosontwikkeling te beperken en de ringkade rond de uiterwaard te verlagen.

CONCREET

- Afronden verwerving uiterwaard ten behoeve van natuurontwikkeling.
- Introductie natuurlijke jaarrondbegrazing in een aaneengesloten beheerseenheid.
- Uitgraven nieuwe moerasrijke strang door de Schalkwijker Buitenwaard.
- Verlagen (verwijderen) zomer- en dwarskades zodra landbouwkundig bezwaar daartegen is opgeheven.

Natuur, cultuurhistorie en recreatie gaan hand in hand

II Bosscherwaarden

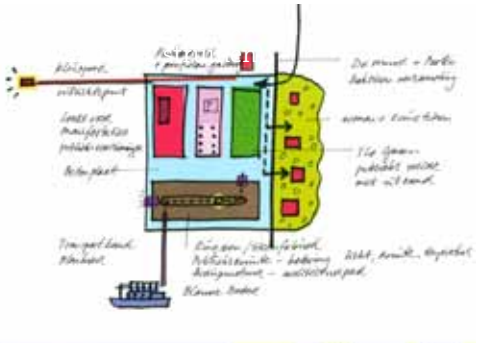
De Bosscherwaarden is de grootste uiterwaard binnen de gemeente. De uiterwaard is in het verleden voor een groot deel afgegraven voor de baksteenindustrie, waarna de kleiputten voor een groot deel weer zijn aangevuld en gehercultiveerd. Momenteel wordt de uiterwaard voor een groot deel benut als maïsland en grasland. De uiterwaard is niet of matig toegankelijk. Op het voormalige steenfabrieksterrein zijn ter vervanging van de bestaande woningen inmiddels twee nieuwe woningen gerealiseerd.

Het 1e statement, “Toegankelijke natuur in de Wijkse uiterwaarden voor 2018”, is de basis voor de ontwikkeling van de Bosscherwaarden. Wijk bij Duurstede onderschrijft dan ook de plannen van de provincie Utrecht om de hele uiterwaard in te richten als natuurgebied. Het streefbeeld daarbij is een laag bekade, meestroombare rivierenlandschap, dat is opgebouwd uit een brede doorlopende strang, omgeven door een brede moerasgordel en een open, aaneengesloten begrazingslandschap. Zowel landschappelijk als rivierkundig is van belang dat het open karakter van het gebied gehandhaafd wordt. Verdichting van het landschap is wél wenselijk in de stroomschaduw van het Amsterdam-Rijnkanaal en het steenfabrieksterrein.
De gemeente hecht grote waarde aan het op korte termijn vergroten van de toegankelijkheid en mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie (observatiepunten, wandel- en struinpaden).

De plannen van de Stichting Het Utrechts Landschap om de voormalige steenfabriek De Bosscherwaarden in te richten als een educatief, creatief en cultuurhistorisch centrum sluiten aan de bij de visie van de gemeente. Door het terrein toegankelijk te maken voor publiek (via land én de rivier) en door de gebouwen een openbare functie geven worden de Bosscherwaarden een snijpunt van cultuurhistorie (de steenfabriek), cultuur (exposities), natuur (ecologische hoofdstructur) en landschap (uiterwaarden, rivier).

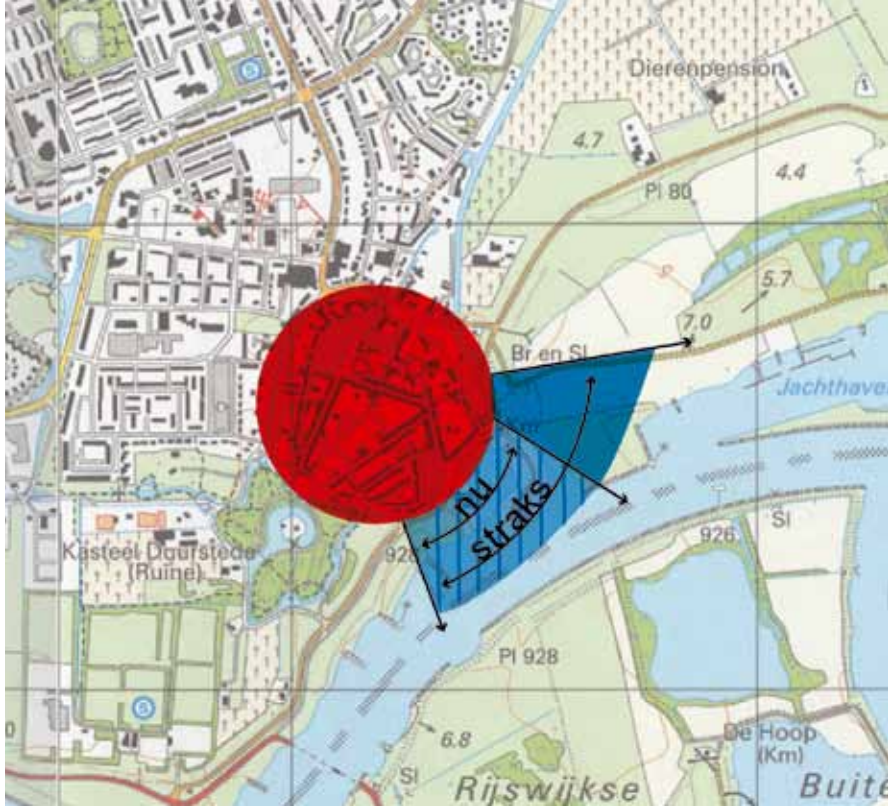
CONCREET

- Realiseren van het initiatief van het Utrechts Landschap voor steenfabriek de Bosscherwaarden.
- Uitgraven nieuwe moerasrijke strang in de Bosscherwaarden.
- Uitvoeren overige inrichtingswerkzaamheden ten behoeve van een hoogwaardige natuurontwikkeling.
- Ruimte geven aan ontgrondingsplannen die bijdragen aan de bijtijdse realisatie van een natuurgerichte herinrichting van de uiterwaard.
- Verlagen c.q. verwijderen van zomer- en dwarskades zodra landbouwkundig bezwaar daartegen is opgeheven.
- Stroomlijnen van het hoogwatervrij terrein.
- Onderzoeken van de mogelijkheden om de in het verleden ingebrachte, deels verontreinigde, hercultiveringsspecie op een duurzame manier te verwerken.
- Ruimte geven aan riviergerichte herbouw en verbouw van de steenfabriek en woningen in het gebied.
- Verondiepen plassen.
- Realiseren van een observatiepunt nabij kruising Amsterdam-Rijnkanaal met de Lek.

Wijkse rivierfront

Belangrijk doel van deze visie is het intensiveren van de relatie tussen de stad en de rivier met zijn uiterwaarden. Historische beelden (zie b.v. afbeelding tegenover pagina 1) laten een levendig beeld zien met tal van activiteiten en de stad direct aan de rivier. Op dit moment is de fysieke relatie tussen stad en rivier beperkt tot de Stadshaven.

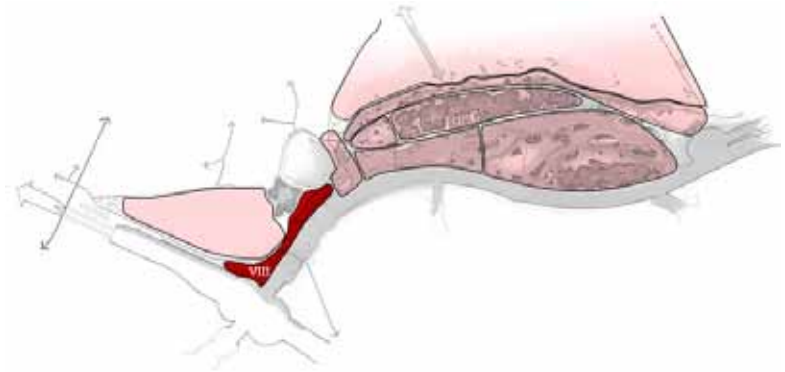
Wijk bij Duurstede is reeds gestart met de herontwikkeling van de stadshaven waardoor de relatie tussen de stad en de rivier zal worden versterkt. Deze visie wil deze relatie nog sterker maken en stelt daarvoor een aantal ingrepen voor waardoor de rivier én het rivierfront zowel visueel als fysiek nog sterker bij elkaar betrokken raken. De stad komt in het rivierenlandschap te liggen en dit landschap wordt geactiveerd als recreatief 'voorland'.
De ideeën voor dit deelgebied omvatten verschillende functies en inrichtingen en is daarom nog verder onderverdeeld in vier deelgebieden die hieronder worden behandeld.

Stad aan de rivier, stad in het rivierenlandschap

III Wijkse Rivierfront

Stadsterras aan de rivier

De oeverzone tussen de Stadshaven tot aan het Amsterdam-Rijnkanaal is een smalle uiterwaard met in de huidige situatie beperkte gebruiksmogelijkheden. Door het gebied open te stellen voor wandelaars en oeverrecreanten kan de gebruikswaarde van het gebied toenemen.

Door deze oeverzone bereikbaar te maken ontstaat als het ware een ‘Stadsterras aan de rivier’; direct bereikbaar vanuit binnenstad. Dit kan een natuurlijk uitloopgebied worden met een wandelroute naar de Veer en verder naar het uitzichtspunt aan het Amsterdam-Rijnkanaal. Ook zijn hier potenties voor ligstrandjes en misschien wel de aanleg van een nieuw rivierzwembad.

Oorspronkelijk lagen op deze plek de uitmonding van de stadsgracht en ook de beroemde molen van Jacob van Ruysdael. Hier liggen mogelijkheden om deze historische structuren te visualiseren door het ‘rondje binnenstad’ af te maken als groene zoom en wandelroute.

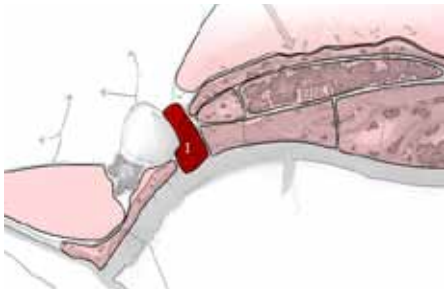
De Schakel

Dit deelgebied moet het hart gaan vormen van het Wijkse rivierfront. Dit is de plek waar de relatie tussen stad en rivier in principe het meest actief moet zijn en de opstap van en naar het water mogelijk is. Ook visueel moet vanuit hier verbinding gelegd kunnen worden met het omringende rivierlandschap.
Direct vanuit de stad worden de Lunenburgerwaard, Waarden van Gravenbol en de oevers naar de veerpont toegankelijk gemaakt. Dit wordt dus met recht een schakelpunt wat leeft en bruist en als meerwaarde voor de stad fungeert. Vanuit hier worden de diverse recreatieve functies ontsloten. Hier is ook een aantrekkelijk vormgegeven ruimte te vinden om te verblijven, te verpozen en te recreëren.

De voorgenomen realisatie van de Stadshaven is een belangrijk startpunt van de gebiedsontwikkeling. Deze ontwikkeling voorziet in een herinrichting en opwaardering van de huidige haven tot hoogwaardige verblijfsruimte. Voorgesteld wordt om ten oosten van de haven de rivier tot aan de stad te brengen door het inundatiekanaal in te korten en een deel van de Aalswaard te transformeren tot ‘waterrijk’, met een nieuwe jachthaven, opstappunt voor sloepen en roeiboten en ondersteunende bebouwing en functies zoals parkeren.

Om de relatie met de Stadshaven te intensiveren wordt de oostzijde van deze haven, de grens tussen land en water, uitgevoerd als hoogwaardige wandelboulevard met verblijfskwaliteit. Via een opvallende voetgangersbrug nabij de molen, ontstaat een rechtstreekse verbinding tussen de jachthavens langs de oude Rijnarm en de cultuurhistorische binnenstad met sfeervolle horecagelegenheden, een aantrekkelijk winkelgebied en culturele voorzieningen.
De verkeerstechnisch ingewikkelde knoop van wegen kan vereenvoudigd worden door de Aalswaard recht op de Singel aan te sluiten. Eventueel kan op dijkniveau nieuwe bebouwing invulling geven aan de entree van dit gebied.

Deze visie op het Wijkse waterfront stelt verder een interessante uitdaging aan de functionele en ruimtelijke verbetering van de historische binnenstad zelf, en dan met name aan de situatie rondom het Walplantsoen.

Open Rivierpark

Voorgesteld wordt om het westelijke deel van de Lunenburgerwaard in te richten als een open parklandschap. Door de relatief hoge ligging ligt hier de mogelijkheid om een hoogwaardig rivierpark aan te leggen, waarvan het beeld (op termijn) bepaald zal worden door forse verspreid staande bomen (eik, linde, iep, es) in een natuurlijke setting. Hierdoor wordt een nieuw open park toegevoegd op loopafstand van de binnenstad, dat complementair zal zijn aan het meer besloten Kasteelpark.

Het nieuwe rivierpark biedt volop ruimte voor activiteiten en evenementen, dagrecreatie, picknicken met het hele gezin en wellicht zelfs voor kortstondig verblijf op een seizoensgebonden stadscamping. In of rond het rivierpark is wellicht ruimte voor een kleinschalige bebouwing gericht op dagrecreatie zoals theeschenkerij of een paviljoen.

Aalswaard

Door de oude Rijnarm in westelijke richting te verlengen én de oevers opnieuw in te richten ontstaat op 'loop- en roeiafstand' van de stadshaven een aantal veilige natuurlijke, zandige oevers die ruimte bieden voor oeverrecreatie (zwemmen, zonnen, strandspelen, spelevaren, vissen etc.). Hier ontstaat een semi-intensief dagrecreatiegebied met ligplaatsen, strandjes, diverse oevers, fiets- en wandelpaden, roei- en kano mogelijkheden. Het wordt dus mogelijk om lopend, fietsend of met een bootje naar een strandje op steenworp afstand van de stad te gaan. Niet één groot strand maar verschillende kleinere, verspreid langs de stille rivierarm. Tussen de strandjes is ruimte voor uitbreiding van de jachthavencapaciteit, zowel voor vaste ligplaatsen als passanten. De verlengde rivierarm moet bovendien ruimte bieden voor het herlokaliseren van een aantal riviergebonden woonschepen.

Bij de inrichting van de jachthavens, ligplaatsen, stranden en andere recreatieve voorzieningen is de stroomrichting van de rivier uitgangspunt voor het ontwerp. Door een stroomparallelle inrichting ontstaat een helder landschapsbeeld én een rivierkundig optimale situatie.

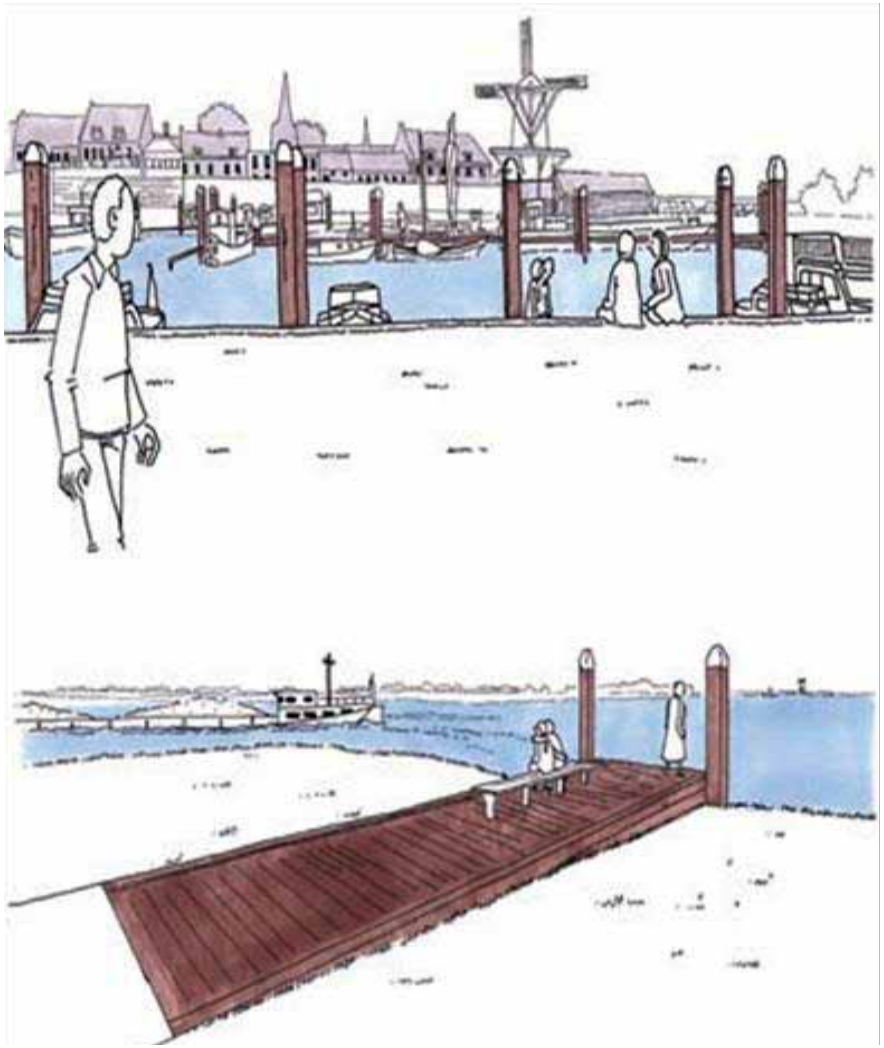

De Schakel vormt het hart van het waterfront

Ontwerp stadshaven bron: Grontmij

CONCREET

- Realiseren van de reeds voorgenomen plannen voor de Stadshaven.
- Toevoegen van een 'boulevard' langs het Inundatiekanaal.
- Openstellen van alle oeverzones tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en de steenfabriek de Lunenburg voor oeverrecreatie.
- Realiseren van een aantrekkelijke wandel- en fietsverbinding tussen het kasteelpark en de Stadshaven.
- Aanleggen van een directe verbinding (fietsers, voetgangers) tussen de stad (Lekmolen) en de Aalswaard (rivierstranden, rivierpark, jachthavens).
- Verlengen van de oude Rijnarm tot aan de Stadshaven door vergraven van het buitenkaadse deel van de Aalswaard.
- Inrichten van een serie rivierstranden aan beide oevers van de verlengde oude Rijnarm.
- Uitbreiden van het aantal ligplaatsen van jachthaven Rijn&Lek tot 250 ligplaatsen.
- Jachthaven Lunenburg tijdelijk uitbreiden tot 190 ligplaatsen opdat een gezonde bedrijfsvoering mogelijk is en blijft. In de eindsituatie wordt deze havencapaciteit grotendeels verplaatst naar de nieuwe jachthaven bij de stad, zodat ca. 50 ligplaatsen in jachthaven Lunenburg resteren.
- Voor alsnog handhaven van de winterstalling en jachthavenfaciliteiten op de voormalige steenfabriek de Lunenburg.
- Realiseren derde jachthaven langs de verlengde rivierarm in de directe omgeving van de Stadshaven. Deze jachthaven heeft een hoogwaardige uitstraling en zal een capaciteit hebben van circa 150 ligplaatsen.
- Ontwikkelen van het rivierpark aan westzijde Lunenburgerwaard.
- Onderzoeken van de mogelijkheden voor recreatieve voorzieningen (paviljoen, stadscamping etc.) binnen en rond het rivierpark.
- Uitwerken plannen voor nieuwe ligplaatsen voor woonschepen met inachtname van het huidige beleid. Alleen legale of te legaliseren woonschepen zullen worden verplaatst.
- Bij de plaatsbepaling van legale of te legaliseren woonschepen wordt bij voorkeur aangesloten op cultuurhistorische waarden. Zo is voor woonschepen met een adequate cultuurhistorische uitstraling wellicht ruimte in het Inundatiekanaal-westzijde voor één ligplaats, in de Stadshaven idem en in de Bosscherwaard voor meer dan één.
- Omleggen ontsluiting van de Aalswaard en de Lunenburgerwaard.
- Ruimte geven aan riviergerichte herbouw en verbouw van de steenfabriek en woningen in het gebied.

Ontwikkelen van een robuuste riviernatuur

IV Lunenburgerwaard en Sandenburgerwaard

De Lunenburgerwaard ligt ingeklemd tussen de winterdijk en de oude Rijnarm. De uiterwaard is in het verleden geheel ontgrond en gehercultiveerd. In de dijkzone zijn nog resten van het oude cultuurlandschap zichtbaar; de rest van de uiterwaard wordt de laatste jaren gebruikt als grasland of maïsland. In de kleiputten rond de voormalige steenfabriek heeft zich een dicht, nauwelijks doordringbaar wilgenooibos ontwikkeld.

Het streven is om de gehele uiterwaard te ontwikkelen tot een aaneengesloten, moeilijk doordringbaar natuurgebied. Langs de dijkzone wordt, conform de voorstellen van de provincie, de aanleg van een doorlopend door moeras omgeven strang voorgesteld. Deze natte natuurontwikkeling biedt mogelijkheden voor de natuurlijke voorzuivering van water dat vanuit de Nederrijn wordt ingelaten naar de Kromme Rijn. Behalve water uit de rivier kan in het gebied ook het relatief schone kwelwater uit de Amerongse Bovenpolder worden opgevangen.

Het reeds bestaande ooibos rond de steenfabriek kan uitgroeien tot een groter boscomplex. Dit boscomplex gaat aan de westzijde geleidelijk over in het open Rivierpark dat geschikt is voor extensieve recreatie zoals struinen, paardrijden, wandelroutes, excursies en natuureductie en projecten voor scholieren. Naar de oostzijde van de voormalige steenfabriek wordt het Rivierbos minder toegankelijk, en neemt de natuur de overhand.

In de Sandenburgerwaard, geheel aan de oostzijde van de Lunenburgerwaard (deels binnen de gemeente Utrechtse Heuvelrug) wordt de komende jaren al een deel van het beoogde natuurgebied gerealiseerd door middel van natuurgeriche, reliëfvolgende kleiwinning.

CONCREET

- Spoedig afronden van de verwerving van de uiterwaard ten behoeve van natuurontwikkeling.
- Uitvoeren van het natuurontwikkelingsplan Sandenburgerwaard.
- Introductie natuurlijke jaarrondbegrazing in een aaneengesloten beheerseenheid.
- Openstellen van het westelijk deel van de uiterwaard voor natuurgerichte recreatie (wandelen, struinen).
- Uitgraven van een door moeras omgeven strang in de Lunenburgerwaard en inrichten als een doorstromend zuiveringsmoeras (aanpassen watersysteem).
- Uitvoeren overige inrichtingswerkzaamheden ten behoeve van een hoogwaardige natuurontwikkeling.
- Verlagen c.q. verwijderen van zomer- en dwarskades zodra landbouwkundig bezwaar daartegen is opgeheven.
- Zo mogelijk stroomlijnen van het hoogwatervrij terrein.
- Onderzoeken van de mogelijkheden om de in het verleden ingebrachte, deels verontreinigde, hercultiveringsspecie op een duurzame manier te verwerken.

Van intensief recreëren aan de rivier naar intensief beleven van de rivier.

V Waarden van Gravenbol

De Waarden van Gravenbol wordt op dit moment gedomineerd door een grote recreatieplas, aangelegd rondom een voormalige zandwinning. Dit gebied is een kunstmatig tot stand gekomen eiland door het herhaaldelijk verleggen van de rivierloop (rond 1873 en nogmaals in 1969).
Het dagrecreatiegebied is vanuit Wijk lastig te bereiken, waarbij de auto vaak noodzakelijk is aangezien fietsen over de Rijndijk geen pretje is.

In de visie wordt de dagrecreatieve functie van dit plangebied overgenomen door het Wijkse Rivierfront (deelgebied III), waardoor het dagrecreatieterrein de Gravenbol op termijn zal kunnen komen te vervallen. Het gebied kan zich daarna ontwikkelen tot een laag natuurgebied met een voor het rivierenlandschap karakteristieke natuur. Afwisselend komen lage, open delen voor en hoge gebieden met nieuwe bosaanplant vergelijkbaar met de Lunenburgerwaard. Belangrijk voor de overstromingsdynamiek van het gebied en van de oude Rijnarm is dat de kades fors verlaagd kunnen worden. Het nieuwe natuurgebied Gravenbol kan dan frequent overstromend worden. Door de bovenstroomse dammen te verlagen tot overlaten wordt de Oude Rijnarm bij hoogwater weer doorstroomd en de hoogwaterstanden verlaagd.

CONCREET

- Geleidelijke afbouw van de het dagrecreatieterrein Gravenbol.
- Starten van een natuurlijke jaarrondbegrazing in een aaneengesloten beheerseenheid.
- Uitvoeren overige inrichtingswerkzaamheden ten behoeve van een hoogwaardige natuurontwikkeling.
- Verlagen van kade tussen het zomerbed en Gravenbol over de gehele lengte.
- Verlagen van de bovenstroomse kades/dam tot een natuurlijke overlaat.
- Hoge delen ontwikkelen tot bos.
- Toegankelijkheid natuureiland Gravenbol voor natuurgerichte, extensieve recreatie (natuurvorsen, wandelen, struinen) organiseren.

Het verwezenlijken van de visie is een ambitieuze opgave. Tijdens de ontwikkeling van de visie is een aantal aspecten naar voren gebracht die de haalbaarheid bepalen:

- Natuur: De voorgestelde ontwikkelingen mogen niet conflicteren met de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur en met de instandhoudingsdoelen van het Vogelrichtlijngebied Nederrijn.
- Rivierbeheer: Een harde voorwaarde is dat de plannen nooit en te nimmer mogen leiden tot een verhoging van de rivierstanden in tijden van extreem hoge afvoeren. Ook vanuit scheepvaart, dijkbeheer en waterkwaliteit worden strenge veiligheidseisen gesteld aan de inrichting en het beheer van het plangebied.
- Recreatiemarkt: De visie kiest voor de ontwikkeling van extensieve, riviergerichte recreatie. De slagingskans van deze keuze zal afhangen van de daadwerkelijke vraag naar deze recreatieve deelmarkt én van de mate waarin daarop binnen het plangebied ingespeeld kan worden.
- Infrastructuur: Het activeren van het gebied als recreatiegebied zal een aantrekkende kracht hebben voor verkeersstromen van zowel voetgangers, fietsers en gemotoriseerd verkeer. Dit geldt zowel in de gebieden zelf als op de toegangswegen. Het verkeer dient goed te kunnen doorstromen en geen verstorende werking te hebben.
- Ontwikkelkracht: De realisatie van de visie vraagt een aanzienlijke gezamenlijke inzet van diverse overheden, natuurorganisaties, private ondernemingen, eigenaren en betrokken particulieren. De verwezenlijking van de visie vraagt daarom een doelgerichte aanpak en doelmatige regie.

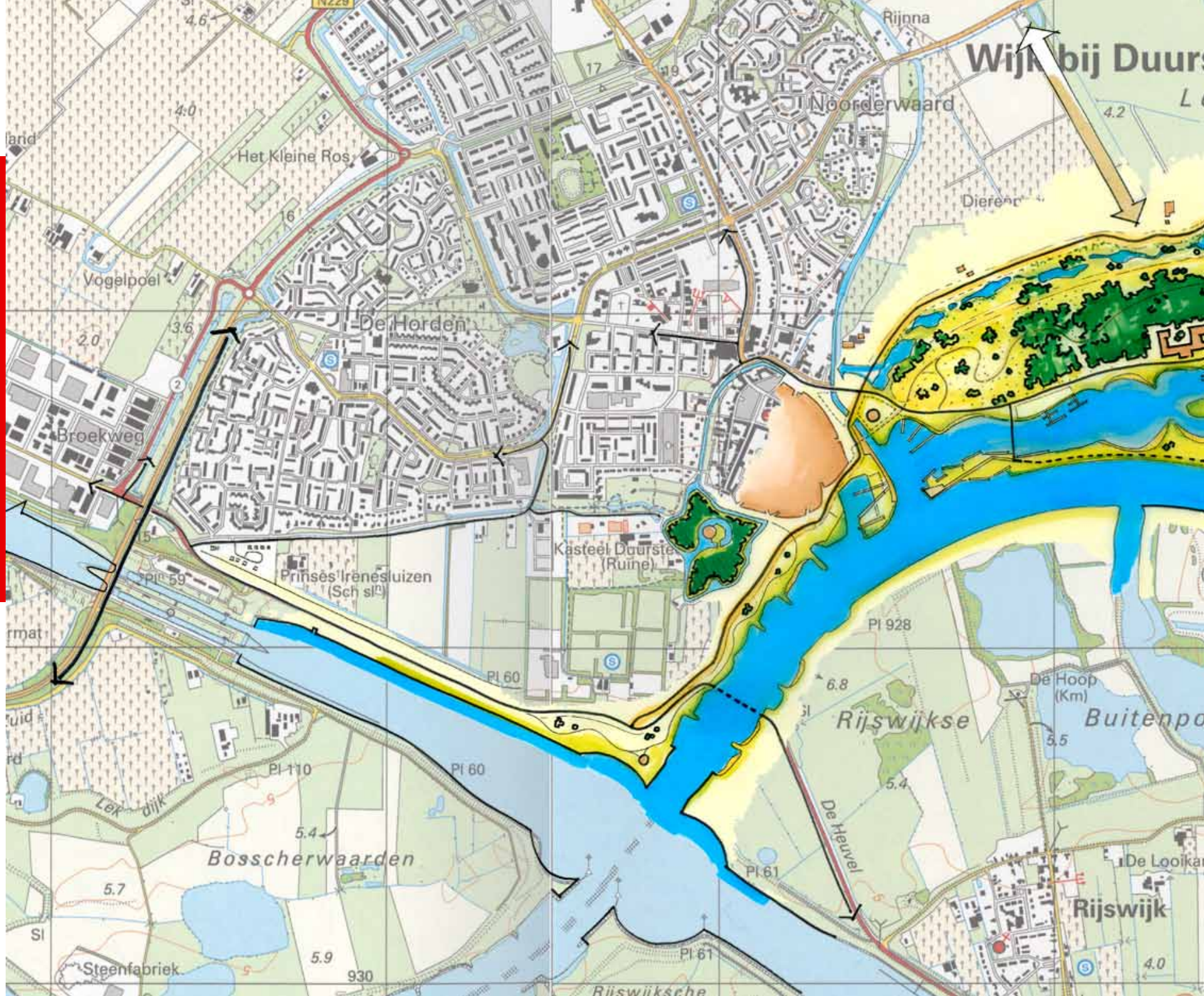
VI Haalbaarheid, enkele overwegingen

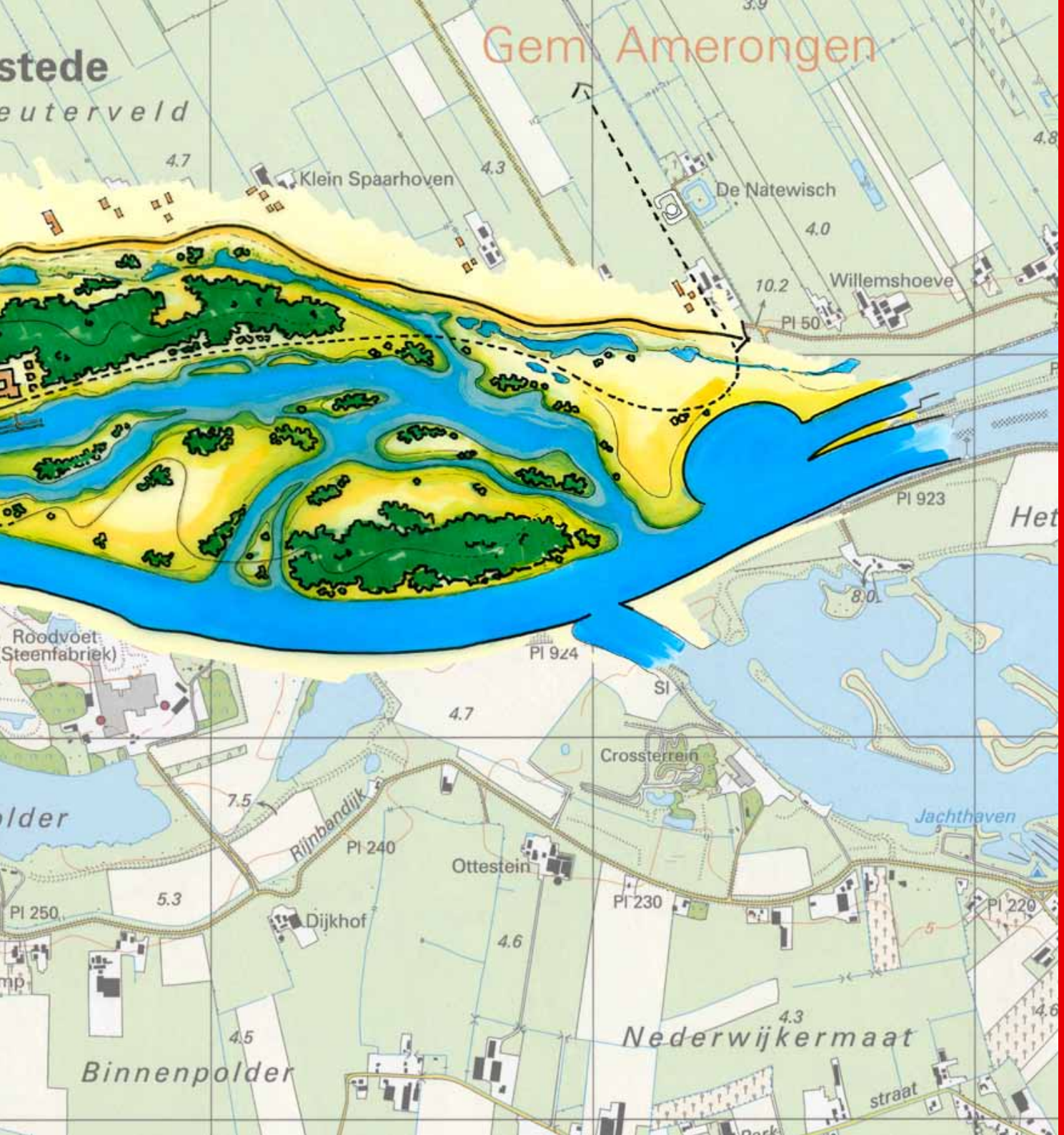
Voor elk van deze aspecten geldt dat een nadere verkenning en/of toetsing uitgevoerd zal moeten worden om meer zekerheid te verkrijgen over de haalbaarheid en consequenties van deze visie:

- Natuur: Op het moment dat deze visie verankerd wordt in een planologisch plan zal een nadere (passende) natuurtoets uitgevoerd moeten zijn naar de effecten van de plannen.
- Rivierbeheer: Om de haalbaarheid van de visie nauwkeuriger te kunnen inschatten zal op enig moment een modelmatige toetsing van de rivierkundige effecten noodzakelijk zijn.
- Recreatiemarkt: Om meer inzicht te krijgen in de recreatieve aantrekkingskracht en gewenste recreatief aanbod is een nadere marktverkenning gewenst.
- Infrastructuur: Een goed verkeerscirculatiebeeld waarin aspecten zoals een ontsluiting, vrijliggende fiets- en voetgangersroutes aan bod komen is mede bepalend voor het succes van de visie. Daarnaast moeten o.a. de behoefte en vormgeving van het parkeren voor de diverse functies goed onderzocht worden.
- Ontwikkelkracht: Een eerste belangrijke stap naar de realisatie van de visie is een verkenning van de benodigde investeringen én een voorstel voor de regie van het ontwikkelingsproces.

Zonder vooruit te kunnen lopen op de exacte uitkomsten van deze toetsingen en nadere verkenningen kan, op grond van ervaringskennis en eerste overwegingen, gesteld worden dat er vooralsnog géén aanwijzingen zijn dat de plannen niet haalbaar zijn of door optimalisatie niet haalbaar te maken zijn:

- Natuur: Enerzijds zijn de directe effecten op de EHS en het Vogelrichtlijngebied zeer beperkt omdat de uiterwaarden bij Wijk bij Duurstede momenteel slechts een relatief lage natuurwaarde hebben. Anderzijds opent de visie eindelijk de mogelijkheden voor de langgewenste ontwikkeling van nieuwe riviernatuur én voor een betere zonering van de recreatieve druk in het gebied.
- Rivierbeheer: De plannen scheppen enerzijds de mogelijkheid om de doorstroombaarheid van de uiterwaarden te verbeteren (lagere kades), terwijl de Wijkse uiterwaarden anderzijds juist minder gevoelig zijn voor verruwing (bos, moeras).
- Recreatiemarkt: De inschatting is dat de visie in recreatief-economisch opzicht succesvol kan zijn, gezien de gunstige ervaringen elders in het rivierengebied (Gelderse Poort), de grote marktvraag bij huidige exploitanten, de onderscheidende positionering ten opzichte van het Eiland van Maurik én de grote omvang van de totale Utrechtse recreatiemarkt.
- Infrastructuur: Aangezien het grotendeels gaat om extensieve recreatie zijn de verwachte verkeersstromen beperkt. Er is binnen de voorgestelde ruimtelijke structuur voldoende ruimte voor de gevraagde zaken zoals o.a. parkeren. De visie heeft gunstige effecten doordat bijvoorbeeld de Rijndijk wordt ontlast door het vervallen van Gravenbol als recreatieve functie.
- Ontwikkelkracht: De realisatiemogelijkheden worden op voorhand zeer gunstig ingeschat omdat de visie volledig aansluit bij beleid én dito budgetten van de provinciale en landelijke overheid voor recreatieve groei, natuurontwikkeling, rivierverruiming én ecologisch herstel van de rivier (Kaderrichtlijn Water). Bovendien sluiten de plannen aan bij de (soms als jarenlange gekoesterde) plannen van ondernemers en particulieren voor de uitbreiding van de jachthavenfaciliteiten, voor de ontwikkeling van de steenfabriek De Bosscherwaarden en voor natuurgerichte ontgrondingen.

Rijnna
Noorderwaard
Het Kleine Ros
Vogelpoel
De Horden
Broekweg
Prinses Irenesluizen
(Sch sl)
Kasteel Duurste
(Ruine)
Pl 59
Pl 60
Pl 928
Pl 110
Pl 61
De Hoop
(Km)
Rijswijkse
Buitenpo
Bosscherwaarden
Lek dijk
De Heuvel
Rijswijk
De Looikar
Steenfabriek
930
4.6
4.0
4.2
3.6
2.0
5.4
5.7
5.9
6.8
5.5
4.0

TOT BESLUIT

Voorbeelduitwerking oostelijke uiterwaarden

Bijlage 1

Deelnemers Workshops

Dienst Landelijk Gebied Utrecht
Gemeente Buren
Gemeente Utrechtse Heuvelrug
Gemeente Wijk bij Duurstede
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Jachthaven De Lunenburg
Jos Rademakers Ecologie en Ontwikkeling
Kamer van Koophandel Utrecht
MKB platform
NORT Utrecht
Provincie Utrecht
Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei- en Kromme Rijngebied
Rijkswaterstaat Utrecht
Rijkswaterstaat Oost-Nederland
Staatsbosbeheer
Stichting Het Utrechts Landschap
Toeristisch Platform
VVV Wijk bij Duurstede
Wissing stedebouw en ruimtelijke vormgeving

Dhr. F.W.M. Vera
Dhr. G. van Wirdum

Gemeente Wijk bij Duurstede

Karel de Grotestraat 30
3962 CL Wijk bij Duurstede
0343-595595

JOS RADEMAKERS ECOLOGIE EN ONTWIKKELING
PARTNER IN ONTWIKKELING, ECOLOOG IN PLANVORMING

Kapelweg 65
3951 AB Maarn
0343-441878

wissing stedebouw en ruimtelijke vormgeving b.v.

Kruidentuin 5
2990 AA Barendrecht
0180-613144